

Francois-Marie Léthel OCD TEREZIE Z LISIEUX:

žena, která miluje celým srdcem jako snoubenka, matka, dcera a sestra

Terezie, inspirovaná evangeliem, obhazuje ženy tváří v tvář bolestnému odporu vůči nim ze strany kněží, který mohla konstatovat během své pouti do Říma: „Ještě teď nemohu pochopit, proč jsou ženy v Itálii tak snadno exkomunikovány. Co chvíli nám říkali: „Nevstupujte sem!... Nevstupujte tam, byly byste exkomunikovány!...“ Ach, ubohé ženy, jak se jimi pohrdá!... A přece jich mnohem víc miluje Pána Boha než mužů a při umučení Pána Ježíše byly ženy odvážnější než muži. Vždyť čelily urážkám vojínů a odvážily se utřít Ježíšovu klaněním hodnou tvář... Dovoluje, aby na zemi bylo jejich údělem pohrdání bezpochyby proto, že On si toto pohrdání vyvolil sám pro sebe... V nebi jasně ukáže, že jeho myšlenky nejsou myšlenky lidské, a potom poslední budou první.“ (Rk A, 66). Terezie se řadí mezi tyto ženy z evangelia, vyznačující se svou Láskou k Ježíši a svou odvahou. Ona sama se staví pod Kříž, do blízkosti Marie, Neposkvrněné Panny, a Maří Magdalény, omilostněné hříšnice, a ke všem svatým ženám, které se v průběhu dějin Církve přimkly k Ježíši se stejnou zamilovanou a odvážnou věrností (myslíme na Johanku z Arku, zvláště drahou Terezii).

Je skutečně podstatné znovu nalézt pravou tvář Terezie jako dospělé ženy, odpovědné a angažované, neboť přehnané a jednostranné zdůrazňování „duchovního dětství“ častokrát pokrývalo tuto tvář až do té míry, že budila dojem jako by navždy zůstala dítětem a nikdy se nestala ženou. A přitom Terezie je

jedním z nejkrásnějších květů našeho lidství, který se podivuhodně rozvil do všech nejhlubších dimenzí svého ženství. Prostřednictvím fotografií známe krásu její tváře a skrze spisy poznáváme krásu jejího srdce, krásu jednoho lidského srdce, srdce ženy plně realizovaného v Lásce. Jsou slavné její výrazy o smyslu jejího života, jejího povolání, jejího poslání: „žít z Lásky“, „mým povoláním je Láska“, „milovat Ježíše a působit, aby byl milován“, „Ježíš je má jediná Láska“. Známe přece její poslední slova patřící Ježíši v jejím posledním výdechu: „Můj Bože, miluji Tě!“

SYMBOL LYRY A JEJÍCH ČTYŘ STRUN

Zatímco Kateřina Sienská, učitelka Církve, je teoložkou Těla, Terezie je teoložkou Srdce. Odhaluje nám tu nejhlubší pravdu o lidském srdci, o ženském srdci, pomocí jednoho symbolu, který používá často ve svých spisech, symbolu lyry a jejích strun: „Ty rozeznáš struny své lyry / a tou lyrou, ó Ježíši je mé srdce!“ (P 48/5). Lyra je hudební nástroj se čtyřmi strunami (jako housle) a pozorné studium textů nám dovoluje rozlišit jasně zmíněné struny jako čtyři hlavní dimenze lásky v srdci ženy: láska snoubenecká a láska mateřská, láska synovská a láska sesterská. Terezie miluje „celým svým srdcem“ ženy, jako snoubenka a matka, dcera a sestra. Její zkušenost objasňuje univerzální antropologickou pravdu: tyto „čtyři struny“ jsou přítomné v srdci každé ženy. Stejným způsobem každý muž má srdce snoubence a otce, syna a bratra. Tyto „čtyři struny“ charakterizují lidskou bytost stvořenou jako muž a žena, tělo a duch, ve vztazích Lásky, které jsou obrazem a podobou Boha-Lásky, věčným společenstvím Tří Osob. Takové struny byly zraněny hříchem, jsou „rozladěné“, ale nemohou být nikdy zničeny. Svoji Láskou je Ježíš zachraňuje tím, že je „znovu ladí“. Hudební symbol je jedním z interpretačních klíčů Tereziina učení. Její spisy jsou „zpěvem Lásky“, svědectvím jedné ženy, která miluje celým srdcem, která objímá celou realitu Boha a Člověka v jediné Lásce Ježíšově, Lásce panenské, která je tou nejkrásnější syntézou božského a lidského. Tento výraz, tak výstižný, tak krásný a tak mocný, lidského srdce plně realizovaného v lásce nachází hlubokou ozvěnu v každém lidském srdci, které jej přijme. Tohle je jistě jeden z hlubokých důvodů Tereziina vlivu překračujícího každou kulturní i náboženskou hranici.

Terezie měla svaté rodiče, kteří budou v nejbližší době společně blahorečeni. Byli pro ni příkladem svatosti žité v manželství. Ona sama se stane příkladem svatosti žité v zasvěceném panenství. Ale jsou to právě ty stejné „struny“ srdce, které Ježíšova Láska rozechvívá v těchto svou různých povoláních. Zkusíme znovu projít velmi rychle velké etapy

Tereziiny duchovní cesty jako ženy, v dynamickém vývoji „čtyř strun“ jejího srdce: snoubenka (manželka) a matka, dcera a sestra.

SNoubENKA A MATKA

Velký obrat jejího života má své místo o Vánocích 1886, ve věku čtrnácti let. Předtím byla „v dětských plenkách“, vězenkyní určitého dětinství, který ji každou chvíli přiměl k pláči. Podle jejích vlastních slov, „úplné obrácení“ těch Vánoc jí dalo „vyjít z dětství“ a začít „běh obra“ (Rk A, 44-45), který potrvá deset let, až do smrti. Co se stalo? Dítě se stalo ženou, „snoubenkou Ježíše a matkou duší“ ještě před vstupem na Karmel. Její láska k Ježíši se stává vášnivou láskou mladičké snoubenky: „Chtěla jsem milovat, vášnivě milovat Ježíše“ a prodlužuje se a rozvíjí se ihned v lásce mateřské; tehdy Terezie dostává od Ježíše toho, kterého nazve „můj první syn“: zločinec Pranzini (Rk A, 46).

Na Karmelu bude Terezie žít stále víc do hloubky tuto Lásku snoubenky a matky. Ve výchově jejího srdce snoubenky budou mít určující roli Boží Slovo (Píseň písní) a svatý Jan od Kříže (Duchovní Píseň). Je to zvláště patrné v jejích dopisech Celině. Její profese 8. září 1890 je pravým sňatkem, jímž se navždy stává snoubenkou (manželkou) Ježíše: „Jak krásný svátek byly Mariiny narozeniny, kdy jsem se stala Ježíšovou snoubenkou! Maličká svatá Panna, stará jeden den, darovala svůj malý kvítek malému Ježíši...“. V ten den Terezie napsala jednu překrásnou modlitbu, která je jakoby komentářem prvních slov: „Ó Ježíši, můj Božský Snoubenče...“. Daleko od jakéhokoli druhu sentimentalismu, Ježíšova snoubenecká láska znamená absolutní věrnost smlouvě, evangelní radikalitu vyjádřenou sv. Janem od Kříže slovy „Vše“ a „Nic“. Ježíš Snoubenec znamená „Ježíš jediný“: „Ať nikdy nehledám ani nenalézám nic než tebe samého a stvoření nejsou pro mne ničím a já nejsem ničím pro ně, ale ty, Ježíši, buď vším.“ Jedna z hlavních charakteristik snoubenecké lásky je výlučnost bez rozdělení. V tomto prostředí jakékoli rozdělení je nevěrností! Přesto tato žárlivá láska vůbec není uzavřeností srdce. Naopak! Láskou k Ježíši se lidské srdce rozšiřuje do nekonečna, podle velikosti jeho Srdce Spasitele. Proto ve téže modlitbě prosí Terezie svého Snoubence o dar nekonečné Lásky; žádá ho, aby byla malá a nakonec žádá spásu všech lidí.

Naše světice ve svých spisech vyjadřuje s obdivuhodnou jasností snoubenecký význam celibátu a panenství, když „snoubenecká struna“ lidského srdce je zasvěcená a vyhrazena pro jedinou lásku k Ježíši. Říká to svým sestrám, ale také svému duchovnímu bratru, seminaristovi MauriciBelliérovi: „Což není vaše duše zasnoubena s Božským Beránkem a nestane se brzy

jeho chotí v požehnaný den vašeho podjáhenského svěcení?“ (čili v okamžiku definitivního závazku celibátu; DT 220). Terezie se obrací k muži výrazem přejatým od sv. Jana od Kříže: „duše“ jako nevěsta. Dnes bychom spíše řekli osoba. Snoubenecká Láska Ježíšova se tedy vyjádří slibem čistoty: „Jím se stávám – radost nevýslovná – Snoubenkou Ježíše!“ (P 48/3). Tato snoubenecká láska je duší modlitby, je neustálým „od srdce k srdci“ mezi snoubenkou a jejím Snoubencem: „Myslím, že Srdce mého Snoubence patří jenom mně, tak jako moje patří jen jemu a já s ním pak mluvím o samotě v rozkošné důvěrnosti v očekávání, až budu na něj moci jednou patřit tváří v tvář! (DT 122). A ještě: „Pro milence je nezbytná samota / srdce na srdci, jež trvá nocí a dnem“ (P 17/3).

Ale především, panenské sjednocení Snoubence se snoubenkou se plně realizuje v přijímání eucharistie, které se Terezie nebojí nazvat jako „polibek“ a „splynutí“ (ve vyprávění o svém prvním sv. přijímání, Rk A, 35). Ve stejném smyslu píše: „Mé Nebe je skryté v malé Hostii / kde se Ježíš, můj Snoubenec, skrývá z lásky / Z tohoto Božského Ohniště čerpám život / tam mě můj sladký Spasitel poslouchá nocí i dnem / Ó, jak blažený okamžik, když ve své něžnosti / Ty přicházíš, můj Milovaný, proměnit mě v Sebe / Toto sjednocení lásky, toto nevýslovné opojení / Hle, mé Nebel!...“ (P 32/3).

V tak silném a jasném svědectví Terezie je evidentní, že Láska Ježíše Snoubence integruje a proměňuje celou realitu érotu jako lásky vášnivé, zamilované, která je neoddelitelně touhou a darem: touhou po sjednocení, přijetím do sebe Druhého, který se dává, a také totální darování sebe Druhému v lásce cele obětavé, neboť „Láska je dát všechno a dát sebe“ (P 54/22). Terezie nám ukazuje, že zasvěcené panenství nevyřazuje éros (to by bylo „nevtělením“ nebo „potlačení“), ale naopak jej realizuje vyšším způsobem v snoubenecké Lásce Ježíše, v Lásce celistvé, výlučné a definitivní, v Lásce, která zapojuje celého člověka, duši i tělo (skrže Eucharistií). Takže panenská láska je tou nejkrásnější syntézou érotu a agapé, Lásky božské a Lásky lidské. Tímto nám naše světice nabízí překrásnou ilustraci učení Benedikta XVI v jeho nedávné encyklice Deus Caritas est: v Ježíši Kristu, který je „vtělenou Láskou Boží“ (bod 12), je nám zjeveno, jak „éros Boha k člověku je zároveň úplnou agapé“ (bod 10). Zcela zamilovaná do Ježíše, pravého Boha a pravého Člověka, se Terezie jednoduše snažila „dávat lásku za lásku“ (srov. Rk B, 4) v celém svém životě.

Ve vztahu k Pranzinimu se Terezie stala matkou díky výkupné plodnosti Ježíšovy Krve. Opakuje to velmi krásně ve své velké básni: Ježíši, můj Milovaný, pamatuj (P 24): „Pamatuj, že tvá plodná rosa / činíc panen-

skými korunky květů / je uschopňuje již zde na zemi / rodit ti mnoho srdcí / Jsem pannou, Ježíši! A přece, jaké tajemství! / V sjednocení s tebou jsem matkou duší“ (sl. 22). Neuměli bychom lépe vyjádřit tajemství panenského mateřství jako plodu Vykoupení!

Bezpochyby je to u Marie, Panny a Matky, kde Terezie objevuje celou tajemnou krásu „srdce matky“, vlastního „srdce matky“. Vyjadřuje to vznešeným způsobem ve svém divadelním díle Útěk do Egypta v dialogu Marie, matky Ježíšovy, a Zuzanou, matkou Dismase, budoucího „dobrého lotra“ z Evangelia. Tento dialog vrcholí slovy, kterými se ke konci Maria obrací k Zuzaně: „Mějte důvěru v nekonečné milosrdenství Dobrého Boha: je tak veliké, že promíjí ty největší zločiny, když najde jedno srdce matky, které v něj složí všechnu svou důvěru. Ježíš nechce smrt hříšníka, ale aby se obrátil a žil věčně. Toto dítě, které bez námahy uzdravilo vašeho syna z malomocenství, jej uzdraví jednoho dne z malomocenství mnohem nebezpečnějšího. Pak už nebude stačit obyčejná koupel: bude třeba, aby byl Dismas obmyt krví Spasitele. Ježíš zemře, aby dal Dismasovi život, a ten vstoupí do Nebeského Království ve stejný den jako Boží Syn“. Tato slova, která Terezie připisuje Marii, přesně odpovídají tomu, co ona sama žila ve vztahu k Pranzinimu, se stejnou absolutní důvěrou „srdce matky“ v „Nekonečné Milosrdenství Ježíšovo“ pro spásu hříšného syna, zachráněného Krví Spasitele!

DCERA A SESTRA

Srdce, v němž Ježíš touží odpočívat, „je srdce dcery (dítěte), srdce snoubenky“ (DT 144 – franc. slovo „enfant“ používané Terezií, znamená neoddělitelně „dcera“ i „dítě“). Osvobozená od každé podoby dětinství Ježíšova snoubenka přece jen neztratila tohle „srdce dcery (dítěte)“. Naopak, čím víc se Terezie stává snoubenkou a matkou, tím víc se stává také dcerou (dítětem)! Téma duchovního dětství, znovu dosazené do své správné polohy, je evidentně jedním z velkých tereziánských témat, hojně podložené v jejích spisech. Vyjadřuje úplnou důvěru a odevzdanost: „Je to odevzdanost dítěte, které usíná bez obav v náručí svého Otce“ (Rk B, 1). Dětství je přednostním výrazem „synovské struny“, synovské lásky k osobě Otce, ale také k Matce, Marii. Velký refrén poslední básně Proč miluji tě, Maria! (P 54) zní „Miluji Tě / jsem tvou dcerou!“. Terezie používá

zvláštním způsobem symbolu dětství ve svých posledních spisech (Rukopis C a Dopisy M. Belliérovi) jako jednoho ze základních symbolů své „malé cesty důvěry a lásky“. Ale růst jejího „srdce dcery (dítěte)“ vůbec neumenšuje růst dalších dvou dimenzí – snoubenky a matky. Rukopis C je zakončen nádherným komentářem k jedné větě snoubenky z Písne písní: „Přitahuj mě, poběžíme“ (Pís 1,3; Rk C, 34-37). Pak si může Ježíšova snoubenka co nejodvážněji přivlastnit celé tajemství jeho Synovské Lásky k Otci, tak jak ji On vyjadřuje ve své velké velekněžské modlitbě (J 17).

Stále v posledním roce svého života Terezie plně objeví sesterskou lásku: „Letos... mi dal Dobrý Bůh milost, že jsem pochopila, co je to láska. Dříve jsem to také chápala, to je pravda, ale nedokonale“ (Rk C, 11). Následující stránky ukazují, že přesně se jedná o lásku sesterskou, žitou ve vztazích k sestram a také k jejím dvěma duchovním bratrům. Tehdy si Terezie plně uvědomuje „sesterskou strunu“ svého srdce a stává se opravdu „univerzální sestrou“ nejen pro ty nejbližší, ale i pro ty nejvzdálenější. Na začátku téhož rukopisu C, v šokujícím vyprávění o její zkoušce proti víře (Rk C, 5-7), naše světice vyjadřuje jistotu, že se stane zvláštním způsobem sestrou ateistů moderního světa. Ve svém utrpení se jim stává sestersky blízkou. Sedí u jejich stolu a nazývá je „svými bratry“! Rukopis C je jistě tím nejkrásnějším pojednáním o bratrské lásce!

Takto se nám celý Tereziin život jeví jako úplná realizace jejího povolání: „Mým povoláním je Láska!“ (Rk B, 3). Je to povolání každé lidské bytosti ke svatosti, tedy k plnosti Lásky, milovat celým svým srdcem Boha

a bližního. Milovat celým srdcem pro ženu znamená milovat jako snoubenka a matka, dcera a sestra; pro muže to znamená milovat jako snoubenec a otec, syn a bratr, ať už v povolání k manželství nebo k celibátu. „Čtyři struny“ srdce jsou podstatné, všechny stejně důležité; žádná nesmí být odmítána, ale je nezbytné naučit se je poznávat, rozeznít je, naladit je pod působením Ducha svatého, Ducha Lásky, a s mateřskou pomocí Mariinou.

Řím, 8. března 2006